

Nr 399

Av herr Arrhén m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition
angående riktlinjer för förfarandet vid tillsättning av
vissa lärartjänster m. m.

I Kungl. Maj:ts proposition nr 61 angående riktlinjer för förfarandet vid tillsättning av vissa lärartjänster föreslås, att denna befogenhet i vad det gäller de skolformer, som fortsättningsvis skall vara inordnade under den kommunala skolstyrelsen, skall med vissa i propositionen angivna undantag beträffande lärare utövas av länskolnämnden och beträffande skolledare av skolöverstyrelsen.

Förslaget motiveras av önskvärdheten av ett enhetligt tillsättningsförfarande och att till grund för detta skall ligga principen om bedömning och urval på objektiva grunder.

Frågan om enhetlig lärartillsättning aktualiserades av skolkommisionen. Sedan det nu klart fastslagits, att objektivitetsprincipen skall gälla, torde även kravet på enhetlighet i lärartillsättningen kunna bedömas på annat sätt.

Är tillsättningsgrunderna objektiva, kan med en viss rätt påstås, att det är likgiltigt vem som utövar tillsättningsmakten blott vederbörande myndighet utrustats med sådan sakkunskap, att däri ligger tillräcklig garanti för saklig och oväldig prövning av tillsättningsärendena.

Om man nu tar i betraktande de lärarkategorier, som enligt förslaget skall tillsättas av länskolnämnden, finner man, att det i utbildnings- och tjänstgöringshänseende föreligger en principiellt betydelsefull skillnad mellan ämneslärarna och övriga lärare.

Skall ämneslärarna i teoretiska läroämnena bedömas med hänsyn till sina meriter bl. a. enligt nu gällande s. k. andra befordringsgrund, som handlar om ådagalagda lärdomsförtjänster och förtjänstfullt skriftställarskap av vetenskaplig eller praktisk-pedagogisk art, förutsätter detta, att tillsättningsmyndigheten förfogar över personal, som kan i stort sett invändningsfritt utöva denna bedömning. Ostridigt är länskolnämnderna icke rustade för dessa arbetsuppgifter, som med hänsyn till att det gäller tillsättning av befattningshavare även på gymnasiestadiet är viktiga. I själva verket torde denna verksamhet endast kunna utövas av ett ämbetsverk med den allsidiga sammansättning av företrädare för olika ämnen och ämbetsgrupper som skolöverstyrelsen har.

Till detta, som närmast gäller den erforderliga garantien för objektiv

tillsättning, kommer ett praktisk-ekonomiskt moment. Med all rätt har departementschefen fastslagit, att ansökningsrätten skall vara fri över hela landet. Skall under sådana omständigheter tillsättningsmyndigheten utövas av länskolnämnderna, förutsätter detta en omfattande kommunikation mellan nämnderna för att dubbeltillsättningar skall undvikas och för att befattningshavarna skall få de tjänster de i första hand eftersträvar. Det administrativa arbetet med detta blir omfattande, och redan nu torde man kunna förutse, att den personal, som tilldelats länskolnämnderna, måste i betydande utsträckning förstärkas, om det ej skall gnissla betänkligt i maskineriet.

Situationen blir helt annorlunda om uppgiften att tillsätta ämneslärare anförtros ett centralt organ. Redan nu har skolöverstyrelsen att bereda en betydande del av tillsättningen av ämneslärare och alltså en omfattande erfarenhet av rationell planering på detta område. Skulle ytterligare ämneslärare inordnas under överstyrelsens tillsättningsuppdrag, torde det väl ej helt kunna undvikas, att även överstyrelsens personal förstärkes. Att denna förstärkning kan bli av mindre omfattning än den, som måste ställas till nämndernas förfogande, är dock uppenbart.

Ekonomiska och praktiska skäl talar alltså för tillsättning av ämneslärare genom skolöverstyrelsen.

Härtill kommer att departementschefen beträffande ämneslärarna icke kunnat hålla den förordade enhetslinjen. Ämneslärare vid lärarutbildningsanstalter skall tillsättas av överstyrelsen. Vidare kommer överstyrelsen i sin egenskap av mellaninstans för Stockholm att tillsätta huvudstadens lärare. Det är alldeles uppenbart, att denna uppspaltning av ämneslärarna icke är till fördel för skolväsendet. Detta har sedan länge framgått vid en jämförelse mellan de statliga och högre kommunala skolornas attraktivitet. Trots understundom mera tilldragande lokalisation för de senare har statsläroverken förmått att bättre hävda sig i konkurrensen om personalen.

I propositionen föreslås att skoldirektörer skall tillsättas av Kungl. Maj:t och övriga skolledare av skolöverstyrelsen. Skillnaden mellan skoldirektör och förste rektor hänför sig emellertid huvudsakligen till tjänstgöringsortens storlek. I deras administrativa uppdrag föreligger sålunda principiellt ingen skillnad. Under sådana omständigheter måste om tillsättningen av förste rektorer även gälla vad departementschefen anför om skoldirektörerna, nämligen att en allsidig prövning av olika synpunkter på tillsättningen utföres på det för alla parter mest betryggande sättet av Kungl. Maj:t.

Under åberopande av det anförda föreslår vi,

att tillsättning av ämneslärare i teoretiska läroämnen skall i enlighet med den av departementschefen föreslagna

objektivitetsprincipen verkställas av skolöverstyrelsen efter förord av vederbörande kommunala skolstyrelse, samt att tillsättning av förste rektorstjänst skall i enlighet med de bestämmelser, som kommer att gälla för skoldirektörstjänst, ske genom Kungl. Maj:t.

Stockholm den 26 februari 1957

Erik Arrhén

N. Yngve Nilsson
i Trobro

Sven Em. Ohlson